

• 'Eén blik in die gele ogen en je bent verkocht'

Steenuil (6000 paren) bedreigde vogelsoort

Trouw
za. 17 jan '09

Met de verdwijning van kleinschalig boerenland en boomgaarden, daalt het aantal steenuilen. Een handboek vol tips moet redding bieden.

Maaïke Bezemer

Met zijn 20 centimeter is de steenuil een klein beestje, maar hij is niet mensenschuw en overdag actief. Vandaar dat de soort al duizenden bewonderaars heeft. Steenuilen hebben hun ogen van voren, dus ze kijken je altijd aan, vertelt kenner Ronald van Harxen. „Eén blik in die gele ogen en je bent verkocht.”

Enkele tientallen jaren terug telde Nederland nog zeker 10.000 paartjes. Maar steeds minder jongen vliegen uit of overleven hun eerste jaar. Onderzoekers wijten dit aan gebrek aan voedsel en schuilplekken. Bovendien maakt het verkeer veel slachtoffers. Maar belangrijkste oorzaak is het verdwijnen van kleinschalig cultuurlandschap. Steenuilen staan boven aan de voedselketen: het gaat alleen lekker met ze, als muizen en insecten het goed doen en dus ook de plantenwereld. Inmiddels behoort de steenuil, met zo'n 6000 broedparen, tot de bedreigde vogelsoorten van Nederland.

Om de achteruitgang te stoppen hebben beschermers en onderzoekers de afgelopen twee jaar extra veel tijd in de soort gestoken. Uilen kregen zenders omgehangen en erven werden voorzien van camera's, zodat de deskundigen nu precies weten wat de vogel eet en waar hij zijn voedsel vandaan haalt. De steenuil gaat niet verder dan 250 meter bij zijn nest vandaan en bezoekt het liefst verschillende landschapjes: kortgeschoren gazons, kruidige weilanden, brede rommelige houtwallen en boomgaarden, want daar huizen de meeste regenwormen, muizen en meikevers. Ook mengt de roofvogel zich graag tussen paarden en koeien: daar is het gras kort en kan de uil makkelijk zijn prooiën vangen.

Ronald van Harxen is voorzitter van Stone (Steenuil Onderzoek Nederland) en woont in de Achterhoek, met 1500 paren nog een van de betere steenuilengebieden. Hij doet daar ook al tientallen jaren onderzoek. Een geringd vrouwtje volgde hij vijftien jaar lang. Zij broedde in die periode 51 eieren uit en bracht minstens dertig jongen groot. Van

De steenuil leeft echt op en rond een erf, zegt vogelkenner Ronald van Harxen.

FOTO CHRIS VAN RIJSWIJK, ANP

Een goed steenuilenerf met insecten en kort gras

Sommige maatregelen helpen de steenuil direct, andere verbeteren de biotoop van prooidieren. Maatregelen uit de catalogus:

- Hang een nestkast op je erf, soms helpt het al een oud schuurtje te laten staan.
- Solitaire bomen en bomenlanen dienen als uitkijkpost of rustplaats.
- Houtstapels van hardhout of takken trekken prooidieren (muizen, vogels en insecten).
- Fruit-, knot- en notenbomen kunnen goed nesten herbergen.
- Zorg voor kruidenrijk grasland, waar veel wormen en larven leven.

Harxen kent de bomen en paaltjes waar steenuilen graag zitten. Maar in wezen is de vogel bereikbaar voor elke erfbewoner. Van Harxen: „De steenuil leeft echt op en rond een erf. Dat is het mooie, dat maakt hem zo geliefd. Soms zit hij op een schuurdak, terwijl de boer daaronder aan het werk is.”

Aan boeren en andere bewoners

- Zaai kruidige bloemen en planten rond je grasveld, die trekken vlinders en andere insecten. Wagen die zich boven het gazon, dan kan de steenuil er makkelijk bij.
- Een begraasd weitje in een fruitboomgaard trekt de bosmuis en huismuis. Nachtvlinders halen nectar uit de bloesem en schapenmest lokt kevers.
- Een paardenwei heeft ruige mestplekken met bloeiende kruiden, naast kort gegraasde delen. Het barst er van de insecten.
- Ook brede houtwallen, hagen en vlechthekken (van meidoorn, vlier en braam) lokken muizen, amfibieën, vogels, vlinders, rupsen en andere insecten.

van het platteland zijn de afgelopen twee jaar al 17.000 brochures uitgedeeld. Steenuilbeschermers hebben nestkasten opgehangen en presentaties gegeven. Vandaag, op de landelijke Steenuilendag in Nijkerk, verschijnt daarnaast nog een complete steenuilencatalogus, een handboek vol beschermingstips en beplantingsplannen.